

cií II. na 3. deň konferencie) a doc. dr. J. Karpat CSc. (predniesol referát o zápolení medzi uhorským kráľom a feudálnymi stavmi o podiel na zákonodarnej moci, predsedal v III. sekcii na 2. deň konferencie). Z Právnickej fakulty Univ. Komenského v Bratislave došli na konferenciu JUDr. J. Klímko (referoval o niektorých hľadiskách na právo Veľkej Moravy), JUDr. Š. Mertanová a JUDr. G. Železková. Organizátormi konferencie boli známi rumunskí právni historici, profesori V. Gionea, A. Herlea a E. Cernea. Patrí im veľké uznanie za to, že úspešne uskutočnili vo svojej vlasti podujatie, ktoré tak účinne napomáha spoluprácu bádateľov v oblasti dejín štátu a práva v spriatelených socialistických krajinách.

Karpat

Česko-německé právněhistorické kolokvium 1974

U příležitosti 25. výročí vzniku Německé demokratické republiky a v rámci 10. setkání právních historiků českých a berlínských se konalo dne 22. října 1974 odpoledne ve sborovně PF UK v Praze za velmi četné účasti česko-německé právněhistorické kolokvium, jež bylo dovršením již téměř desetileté spolupráce mezi oddělením dějin státu a práva Humboldtovy university v Berlíně a katedrou dějin státu a práva právnické fakulty UK v Praze.

Zasedání zahájil doc.dr. J. Kincl přivítáním hostů z berlínské Humboldtovy university. Poté předal slovo doc. I. Melzerové z Humboldtovy university, která přednesla referát na téma "Zur Frage der Periodisierung der sozialistischen Entwicklung in der Deutschen Demokratischen Republik". Doc. Melzerová vyzvedla historický význam VŘSR a vzniku prvního socialistického státu SSSR, neboť pod vlivem SSSR nastoupily po druhé světové válce i další země cestu k socialismu.

Doc. Melzerová zdůraznila význam konference vítězů 2. světové války, která se konala od 17.7. do 2.8.1945 v Postupimi, a která položila základy budování jednotného Německa. Úkoly, které stanovila (denacifikace, demilitarizace, demokratizace), měla realizovat Kontrolní rada, které podléhaly jednotlivé okupační správy v Německu. Doc. Melzerová se dále podrobněji zabývala zákonodárnou činností Kontrolní rady, postavením komunistické strany v sovětské zóně a sloučením komunistické strany se sociálně demokratickou stranou ve Sjednocenou socialistickou stranu v roce 1946. Doc. Melzerová vyzvedla skutečnost, že v sovětské zóně byly realizovány významné změny směrem k socialismu (postupné znárodnování průmyslu a uskutečňování pozemkové reformy).

Jako výsledek politiky rozkolu vedené západními mocnostmi vznikla dne 7. září 1949 NSR. Dne 7. října 1949 byla vyhlášena NDR v čele s prezidentem W. Pieckem. Doc. Melzerová se dále ve svém referátu zabývala uskutečňováním ústavy NDR, která byla přijata dne 7. října 1949 a výstavbou státních orgánů.

Období let 1945-1949 lze charakterizovat jako období přechodné, kdy vznikly na území NDR předpoklady pro vývoj k socialismu. V roce 1954 získala NDR plnou suverenitu. V důsledku konsolidace poměrů v NDR mohl Sovětský svaz přistoupit ke zrušení kontroly nad činností německých orgánů. V roce 1955 přistoupila NDR k Varšavské smlouvě - k obrannému vojenskému paktu socialistických států.

Dřívější periodizace socialistického vývoje v NDR kladly počátky socialistického vývoje NDR až do roku 1949-50. Naproti tomu doc. Melzerová uvedla, že již v sovětské zóně, tedy ještě před vytvořením NDR, byly provedeny důležité změny v základně a v nadstavbě, které lze charakterizovat jako socialistické. Přínos doc. Melzerové spočívá v tom, že počátky vývoje k socialismu na území NDR se kladou již do let 1945-1949.

V diskusi k referátu doc. Melzerové vystoupili prof. Sellnow z Berlína a doc. Doležal. Ve svých příspěvcích hovořili o vztazích SSSR a západních mocností v Kontrolní radě a o vlivu zákonů Kontrolní rady na státoprávní vývoj v západních zónách v zvláště v zóně sovětské.

Poté předal doc. Kincl předsednictví doc. Melzerové, která řídila další průběh kolokvia.

Jako další bod programu následoval referát akademika Václava Vanečka na téma "Nově zjištěná německá předloha české edice Martina Carchesia - Knížka obsahující stav městský (1602)". Kniha vydaná Carchesiem-Krausem, radním písařem Starého Města pražského, je politologický spis, který se dotýká otázek života a správy měst. Za autora tohoto spisu byl někdy považován Martin Carchesius sám. Tohoto názoru byl např. už B. Balbín. Akademik Vaneček poukázal na to, že spis podle svého obsahu nemohl vzniknout v českém prostředí. Zjistil předlohu Carchesiova překladu v knize Paula Negeleina (Negelina) "Vom bürgerlichen Stand". Paul Negelein byl protestantského vyznání a zastával úřad veřejného notáře a městského písaře v Auerbachu v Horní Falci (dnes v NSR). V Ambergu vydal v roce 1600, tedy dva roky před vydáním Carcheriovy "Knížky obsahující stav městský", svoji práci "Vom bürgerlichen Stand (druhé vydání roku 1607 tamtéž, třetí vydání se změněným názvem roku 1616 ve Frankfurtu n.M.). V Německu samém tato kniha zcela zapadla a není znamenána ani novodobou právní historií.

Carcherius přeložil práci Paula Negeleina doslova. Jen v úvodu přidal několik pasáží. Spis, který veřejnosti předkládá, je prý velmi uží-

tečný a proto jej přeložil do české řeči. Ačkoli Carchesius výslovně uvádí, že "Knižka obsahující stav Městský" je překladem, připisovalo se v literatuře Carchesiovi autorství tohoto díla. Vedla k tomu okolnost, že Carchesius nikde neuvádí jméno P. Negeleina, ani název spisu, který přeložil, a že předlohu řada badatelů až dosud marně hledala. Pražský arcibiskup neshledal spis protikatolickým a proto dal k vytištění Carchesiova překladu souhlas. Vlastní autor není jmenován ani v zachovaných spisech České dvorské kanceláře o vydání překladu jednajících.

Akademik Vaněček se dále ve svém referátu zabýval pravděpodobnými důvody toho, proč Carcherius neuvedl Negeleinovo jméno. Snad mu záleželo i na tom, aby si případně Negelein nečinil nárok na část zisku dosaženého prodejem knihy.

Ve svém objeveném referátu akademik Vaněček dokázal s definitivní platností, že autorem "Knižky obsahující stav městský" není Martin Carchesius, ale Paul Negelein.

K přednesenému referátu vystoupili v diskusi prof. Sellnow, dr. Urbánková a doc. Spěváček, kteří se zabývali jinými možnými důvody neuvedení Negeleinova jména v Carchesiově spisu. Dr. Pokorný poukázal na to, že jistá politická neutrálnost spisu Paula Negeleina je patrně odrazem snah některých protestantů a katolíků vedoucích ke zmírnění napětí mezi protestantským a katolickým táborem. Dr. Urbánková zdůraznila, že zjištění skutečného autorství nějakého spisu není jen pouhým odhalením osoby autora, ale osvětluje širší společenské souvislosti.

Jako třetí referent vystoupil doc. H. Kuntzschke z Humboldtovy university s příspěvkem "Eigentumsrechtliche Bestimmungen der Goldenen Bulle Karls IV." Zdůraznil, že zakotvení státoprávního postavení krále (císaře) a kurfiřtů ve Zlaté Bule Karla IV. bylo zároveň zakotvením jejich postavení v majetkoprávních vztazích. Bylo zakotvením stavovských práv šlechty v ekonomickém i politickém ohledu. Fixace stavovských práv šlechty byla výrazem již přežitého systému feudálních stavovských privilegií. Naproti tomu byla města nositeli nových tendencí, směřujících k rozšíření výroby a obchodu. Podle doc. Kuntzschkeho měla Zlatá Bula zabránit politické stagnaci feudálního řádu. V době panování Karla IV. dochází k překonávání osobněprávních svazků lenních vztahů. Se vznikem stavu kurfiřtů se vytváří říšská stavovská struktura. Feudální vlastnické právo (lenní vztahy) netvoří již vztah mezi seniorem a vazalem, lenní závislost je postupně překonávána. Šlechta má v této době zájem o města pouze jako o objekt feudálního vykořisťování. Feudální vlastnické právo se stává po stránce ekonomické právem stavovským.

Historické procesy a rozpory doby Karla IV. se zrcadlí zvláště v majetkoprávních ustanoveních Zlaté Buly týkajících se

- a) státoprávního a majetkoprávního postavení kurfiřtů,
- b) právního zakotvení existujícího systému feudálního soukromého vlastnictví a systému stavovských privilegií,
- c) tendence změnit léno v osobní vlastnictví, zvláště prostřednictvím smluvního práva,
- d) zákazu spolků měst (proti spolkům měst se staví právě zakotvení lenní organizace ve Zlaté Bule).

V diskusi k referátu vystoupili dr. Kejř a doc. Spěváček, kteří zdůraznili, že je třeba zkoumat důkladněji a hlouběji jevy v jednotlivých městech. Pro období Karla IV. stále platí, že města jsou individuální ekonomické a právní jednotky. Je třeba také vzít v úvahu, že ve středověku existovaly různé typy měst (města královská, města poddanská). Zvláště města poddanská se po stránce ekonomické a právní značně odlišovala. Nelze tedy zevšeobecňovat závěry, které platí jen pro některá města. Vlastnické vztahy nebyly všude stejné, existovaly mezi nimi difference. Do diskuse zasáhl také prof. Sellnow, který hovořil o významu výroby a těžního hospodářství ve středověkých městech, o zformování a významu hanzy, o městské obchodní politice a o procesu feudalizace měst. Zdůraznil, že obchod byl v době panování Karla IV. nikoli v rukou měst, nýbrž v rukou šlechty. Jednalo se tedy o šlechtický obchodní monopol. Pouze šlechta mohla realizovat obchod s jinými státy.

Na závěr poděkovala doc. Melzerová referentům a účastníkům diskuse. Vyzvedla dále význam spolupráce mezi Universitou Karlovou a Humboldtovou universitou na úseku dějin státu a práva.

Adamová